14. 11. 2000

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Opakování svědeckých důkazů při odvolacím řízení

Chce-li se odvolací soud na základě bezprostředně provedeného důkazu odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně, je nutno, aby svědecké důkazy sám opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro jejich případné odlišné hodnocení

Chce-li se odvolací soud na základě bezprostředně provedeného důkazu odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně, je nutno, aby svědecké důkazy sám opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro jejich případné odlišné hodnocení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.10.2000, sp. zn. 28 Cdo 710/99, vydaný na základě rozhodnutí, uveřejněných ve Sbírce rozhodnutí a sdělení soudů pod čísly 64/1966 a 92/1968)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žaloby o uzavření dohody o vydání nemovitosti tak, že zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě-pobočka v Olomouci z l5.l0.l998, sp.zn. 40 Co 36l/97, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení o odvolání, podanému proti rozsudku Okresního soudu v Přerově z 20.l2.l996, čj. 8 C l8/92-l59.

Z o d ů v o d n ě n í :

Žalobci se domáhali žalobou, podanou u soudu 28.l.l992 (v průběhu řízení upravovanou), aby žalované akciové společnosti bylo uloženo uzavřít s nimi dohodu o vydání domu čp. 200 s pozemky parc. č. 299 a parc. č. 300 v P. a nahradit jim náklady řízení. Tyto nemovitosti přešly na stát na základě kupní smlouvy původního vlastníka V. J. (zemřelého 4.8.l986), uzavřené s bývalým Městským národním výborem v P. z l5.7.l977. Tato smlouva byla uzavřena, podle názoru žalobců, v tísni a za nápadně nevýhodných podmínek ve smyslu ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb. Žalovaná akciová společnost byla písemně vyzvána k vydání nemovitostí, ale bezvýsledně. Žalobci uváděli, že jsou oprávněnými osobami podle ustanovení § 3 odst. 4 zákona č. 87/l99l Sb. jako dědici původního vlastníka nemovitostí.

Žalovaná právnická osoba navrhla zamítnutí žaloby, neboť tu nešlo u smlouvy z l5.7.l977 o kupní smlouvu uzavřenou v tísni a za nápadně nevýhodných podmínek. Manželé J. měli tehdy sami zájem na prodeji nemovitostí, které byly v nevyhovujícím stavu a oni byli vázáni povinností zaplatit finanční částky stanovené k vyrovnání dědických podílů. Dům čp. 200 v P. byl prodán jako rodinný domek s přiznáním výjimky pro prodej tohoto domu a cena byla dohodnuta částkou 95.475,- Kč, a to na základě nabídky se strany prodávajícího.

Soud prvního stupně vyslechl v řízení původní žalobkyni L. J. a žalobce A. F. a V. J., vyslechl svědky O. J., J. K., J. K., D. O., A. Č., J. K. a L. D., provedl důkaz posudkem znalce z oboru odhadu nemovitostí a konstatoval obsah listinných dokladů, předložených účastníky řízení. Rozsudkem Okresního soudu v Přerově z 20.l2.l996, čj. 8 C l8/92-l59, bylo žalované akciové společnosti uloženo uzavřít se žalobci dohodu o vydání domu čp. 200 v P. s pozemky parc. č. 299 (o výměře 237 m2) a parc. č. 300 (o výměře 532 m2). Žalované akciové společnosti bylo uloženo zaplatit žalobcům na náhradu nákladů řízení l.295,- Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku. Žalované akciové společnosti

bylo dále uloženo zaplatit na účet Okresního soudu v Přerově 500,- Kč na úhradu soudního poplatku a 7.002,- Kč na náhradu zálohovaných nákladů řízení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku.
V odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně bylo uvedeno, že žalobci jsou dědici po původním vlastníku domu čp. 200 v P. V. J., kterému patřily také pozemky parc. č. 229 a 300 v P. V uvedeném domě měl V. J. svou živnost s módním zbožím, která byla pak uzavřena, a V. J. začal pracovat v podniku M. P. V srpnu l975 byl V. J. upozorněn Bytovým podnikem města P., že se uvažuje o vykoupení domu čp. 200 a o jeho zrekonstruování, když V. J. neměl finanční prostředky na opravu domu. Původně bylo V. J. nabízeno za dům l2.500,-Kč, ale když s tím nesouhlasil, byl pak dům oceněn jako rodinný domek a kupní cena byla stanovena částkou 95.472,- Kč. Podle posudku znalce cena uvedeného domu při ocenění jako domu obytného by činila 22.472,- Kč a při ocenění jako domku rodinného by činila 9l.470,- Kč. Nebylo v řízení prokázáno, že by původní vlastník domu V. J. byl povinen finančně se vypořádávat ohledně tohoto domu se svými sourozenci. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že kupní smlouva z l5.7.l977 byla prodávajícím V. J. uzavřena v tísni, když už přípisem z ll.8.l975 byl jako vlastník domu varován, že „v dosavadním stavu nemůže být dům ponechán“. Nebylo v řízení prokázáno, že by prodávající V. J. měl sám zájem na prodeji uvedeného domu; naopak bylo prokázáno, že celý průběh prodeje domu těžce snášel a obával se, že neprodá-li dům dobrovolně, bude mu vyvlastněn. Soud prvního stupně byl i toho názoru, že dům byl prodán za nápadně nevýhodných podmínek; měl za to, že i když byla V. J. přiznána při prodeji domu výjimka a dům byl oceněn jako rodinný domek a nikoli jako obytný dům, šlo tu o výjimku, která tehdy nebyla neobvyklá a navíc při tehdejším ocenění nebyly oceněny vedlejší stavby, porosty a pozemkové úpravy. Ze znaleckého posudku znalce z oboru odhadu nemovitostí dovodil soud prvního stupně, že cena objektu mohla činit l20.663,- Kč a že ve smlouvě z l5.7.l975 sjednaná kupní cena 95.472,- Kč, byla tedy o čtvrtinu nižší. Nápadně nevýhodné podmínky spočívaly pak dále i v následných podmínkách náhradního bydlení, když se rodina prodávajícího musela přestěhovat do bytu o poloviční rozloze, než činil jejich dosavadní byt, k němuž měli navíc k dispozici i zahradu; V. J. ml. pak musel složit částku 32.4l4,- Kč na členský podíl v bytovém družstvu. Z uvedených důvodů proto soud prvního stupně žalobě žalobců vyhověl. Výroky o nákladech řízení byly soudem prvního stupně odůvodněny ustanoveními § l42 odst. l a § l48 odst. l občanského soudního řádu a výrok o soudním poplatku ustanovením § 2 odst. 3 zákona č. 549/l99l Sb.

O odvolání žalované akciové společnosti proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně rozhodl Krajský soud v Ostravě-pobočka v Olomouci rozsudkem z l5.l0.l998, sp.zn. 40 Co 36l/97. Rozsudek soudu prvního stupně byl změněn tak, že žaloba žalobců byla zamítnuta; bylo rozhodnuto, že žádný z účastníků řízení nemá právo na náhradu nákladů řízení a žalobcům bylo uloženo, aby zaplatili na účet Okresního soudu v Přerově na náhradu zálohovaných nákladů řízení 7.002,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku.
V odůvodnění svého rozsudku odvolací soud uváděl především, že v průběhu tohoto řízení zemřela (dne 2l.5.l997) žalobkyně L. J., jejímiž dědici jsou žalobci A. F. a V. J.
Odvolací soud uváděl, že žalobci jsou oprávněnými osobami podle ustanovení § 3 odst. 4 písm. c/ zákona č. 87/l99l Sb. a že žalovaná akciová společnost je povinnou osobou podle ustanovení § 4 odst. l zákona č. 87/l99l Sb., která ke dni účinnosti uvedeného zákona věci uváděné v žalobě držela. Bylo také odvolacím soudem konstatováno, že žalobci včas uplatnili výzvu k vydání nemovitostí i žalobu u soudu ve smyslu ustanovení § 5 zákona č. 87/l99l Sb.

Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud měl za to, že tu smlouvou z l5.7.l977 nepřešly žalobci uváděné nemovitosti na stát kupní smlouvou, jež by byla uzavřena v tísni a za nápadně nevýhodných podmínek, jak to má na zřeteli ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb.
Podle názoru odvolacího soudu ze strany Bytového podniku města P., ani ze strany bývalého Městského národního výboru v P. nebyl žádný nátlak či výhrůžky; prodávající vyslovil s prodejem souhlas a uplatnil své požadavky (aby cena za dům byla stanovena s použitím výjimky jako u rodinného domku a také s nižším stanovením opotřebení domu i to, aby bylo umožněno přestěhování

jeho rodiny do bytu prodávajícím požadovaného). Odvolací soud měl za to, že jednání s vlastníkem domu bylo od roku l975 vedeno v bezkonfliktní atmosféře s úmyslem získat nemovitost za současného zachování ekvivalentnosti vzájemných ujednání. Také ohledně žalobci tvrzených nápadně nevýhodných podmínek při uzavírání smlouvy z l5.7.l977 měl odvolací soud za to, že sjednaná kupní cena 95.472,- Kč (s použitím výjimky ve prospěch prodávajícího) svědčí o tom, že při prodeji bylo postupováno v zájmu ekvivalentnosti vzájemných ujednání. Zjištěný rozdíl v ceně smluvené (95.472,- Kč) a v ceně, k níž při svém výpočtu dospěl znalec Ing. J. B. za současného použití výjimky ohledně charakteru stavby, není důkazem o značně nevýhodných podmínkách na straně prodávajícího podle smlouvy z l5.7.l977. Také v otázce náhradního bydlení, navazujícího na prodej domu, odvolací soud zdůrazňoval, že tu byl rodině prodávajícího přidělen byt výslovně vymíněný v předsmluvních podmínkách a že žalobce V. J. ml. se spolu s manželkou již v únoru l977 stali členy stavebního bytového družstva, v srpnu l978 složili předepsaný členský podíl na družstevní byt a na podzim roku l978 se přestěhovali do třípokojového družstevního bytu.

Dospěl proto odvolací soud k výslednému závěru, že v konkrétním případě zákonné předpoklady uplatněného nároku ve smyslu ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb. nebyly zjištěny a proto neshledal žalobu žalobců důvodnou. Odvolací soud konstatoval, že soud prvního stupně sice správně zjistil skutkový stav, avšak rozhodl na základě právního názoru, s nímž odvolací soud nesouhlasí, a proto byl rozsudek soudu prvního stupně změněn podle ustanovení § 220 odst. l a 2 občanského soudního řádu. Výroky o nákladech řízení byly odvolacím soudem odůvodněny ustanoveními § l42 odst. l, § l48 odst. l, § l50 a § 224 odst. l občanského soudního řádu.
Rozsudek odvolacího soudu byl doručen advokátu, který žalobce v řízení zastupoval, dne l0.2.l999 a dovolání ze strany žalobců bylo u Okresního soudu v Přerově podáno 4.3.l999, tedy ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. l občanského soudního řádu.

Ve svém dovolání dovolatelé navrhovali, aby rozsudek odvolacího soudu byl zrušen a aby věc byla vrácena k dalšímu řízení. Jako dovolací důvod uplatňovali, že rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 24l odst. 3 písm. d/ občanského soudního řádu). Dovolatelé vytýkali odvolacímu soudu, že z týchž zjištěných okolností jako soud prvního stupně bez dalšího dokazování vyvodil opačné závěry, pokud jde o splnění zákonných předpokladů uvedených v ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb.
Dovolatelé zdůrazňovali, že na straně prodávajícího V. J. byl při uzavírání kupní smlouvy z l5.7.l977 objektivně existující stav tísně, který byl dán jednak špatnými zkušenostmi s tehdejšími praktikami místních orgánů při zrušení jeho živnosti, při vytváření překážek při obstarání si práce v pracovním poměru i při ovlivňování jeho pracovního zařazení na podřadnou práci s malým finančním ohodnocením, dále při nedůvodném odebrání loveckého lístku a loveckých zbraní, při zábranách v nakládání se svým majetkem, při likvidaci jeho obchodu bez jeho vědomí a souhlasu, při zabraňování v zákrocích proti nepořádkům způsobovaných nájemníkem domu čp. 200 v P., jímž byl tehdejší Č. s. m., a při uplatňování četných naléhavých doporučení ze strany místních funkcionářů, zejména O. H., ředitele Bytového podniku města P., aby nedělal potíže s uvolněním domu a s jeho výkupem s tím, že vše může dopadnout s daleko horšími důsledky, když nedojde k dohodě o prodeji. Dovolatelé poukazovali také na to, že se odvolací soud, na rozdíl od soudu prvního stupně, přiklonil k tvrzení žalované akciové společnosti, že tu dohodnutá kupní cena byla ekvivalentní, i když ze znaleckého posudku vyplynulo, že tato cena byla nižší než cena, kterou bylo možné i tehdy dosáhnout a tento rozdíl činil nejméně 26 % v neprospěch prodávajícího. Nesprávně byla, podle názoru dovolatelů posouzena i situace ohledně náhradního bydlení rodiny prodávajícího po vystěhování se z vlastního domu, v němž mohla celá početná rodina bydlet pohledně ve velkém bytě bez placení nájemného a bez prostorového uskrovňování se, což naopak nastalo při bydlení v poskytnutém náhradním bydlení.

Při posuzování tohoto dovolání vycházel dovolací soud z ustanovení článku II. odst. l zákona č.

238/l995 Sb., podle něhož ustanovení tohoto zákona, jímž byl změněn a doplněn občanský soudní řád (zákon č. 99/l963 Sb.), platí i na řízení, která byla zahájena před účinností zákona č. 238/l995 Sb. (tj. před l.l.l996; srov. článek V. zákona č. 238/l995 Sb.).

Dovolání tu bylo přípustné podle ustanovení § 238 odst. l písm. a/ občanského soudního řádu, protože směřovalo proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé.

Dovolatelé vytýkali rozsudku odvolacího soudu jednak, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a jednak že odvolací soud v tomto rozsudku vyvodil z týchž zjištěných okolností jako soud prvního stupně bez dalšího dokazování opačné závěry, pokud šlo o splnění zákonných předpokladů uvedených v ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb.
V daném případě odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně, a to, jak uváděl, podle ustanovení § 220 odst. l a 2 občanského soudního řádu, když podle jeho názoru soud prvního stupně „ve věci sice správně zjistil skutkový stav, avšak rozhodl na základě právního názoru, s nímž odvolací soud nesouhlasí“. V odůvodnění svého rozsudku z l5.l0.l998, sp.zn. 40 Co 36l/97, odvolací soud uváděl svá zjištění, kterými skutkový stav „dále zjistil“, a to zjištění učiněné z podání Bytového podniku města P. z ll.8.l975, adresovaného prodávajícímu V. J., dále z podání téhož podniku z 28.ll.l975, adresovaného bývalému Městskému národnímu výboru v P., také z obsahu spisu Okresního soudu v Přerově, sp.zn. D 90l/97 (o řízení o dědictví po L. J., zemřelé 2l.5.l997), jakož i z výpisu z obchodního rejstříku Krajského obchodního soudu v Brně, z výpisu z katastru nemovitostí Katastrálního úřadu v P. (z listu vlastnictví č. 52) a z hospodářské smlouvy o převodu správy národního majetku (ohledně majetku uváděného žalobci) ze 4.9.l984, č. 03/7/84/MJ.

Již v rozhodnutí uveřejněném pod č. 64/l966 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů, vydávané dříve Nejvyšším soudem, bylo vyloženo, že chce-li se odvolací soud odchýlit od skutkového zjištění, která učinil soud prvního stupně na základě bezprostředně před ním provedeného důkazu, je nutno, aby svědecké důkazy sám opakoval a zjednal si tak rovnocenný podklad pro jejich případné odlišné hodnocení.
Také v rozhodnutí uveřejněném pod č. 92/l968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů byl zaujat právní názor, že odvolací soud se nemůže bez dalšího odchýlit od skutkového zjištění, jež soud prvního stupně čerpal z výpovědí účastníků a svědků, kteří byli slyšeni při jednání. Jestliže o tom uvažuje, musí důkazy přímo provedené soudem prvního stupně opakovat, popřípadě doplnit. To platí v případě výpovědí účastníků a svědků především proto, že při hodnocení těchto důkazů spolupůsobí vedle věcného obsahu výpovědí i další skutečnosti, které - až nejsou bez vlivu na hodnocení - nemohou být vyjádřeny v protokole o jednání.
Z těchto právních závěrů, obsažených v rozhodnutích uveřejněných ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, bylo třeba vycházet i v daném případě. Odvolací soud však měl v odvolacím řízení za to, že tu jde o případ, který má na zřeteli ustanovení § 220 odst. l občanského soudního řádu, že totiž soud prvního stupně správně zjistil skutkový stav, ale rozhodl nesprávně v důsledku jen nesprávného právního posouzení věci. V tomto případě však nešlo jen o odlišné právní posouzení správných skutkových zjištění, nýbrž šlo o případ, kdy odvolací soud dospěl k odlišným závěrům o tom, zda tu při uzavírání kupní smlouvy z l5.7.l977 byl či nebyl na straně prodávajícího stav tísně a zda tato smlouva byla či nebyla uzavřena za nápadně nevýhodných podmínek. V rozhodnutí uveřejněném pod č. 36/l993 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vydávané Nejvyšším soudem, je k výkladu ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb. uváděno, že „tísní se rozumí objektivní hospodářský nebo sociální a někdy i psychický stav“; o nápadně nevýhodných podmínkách je v tomto rozhodnutí uvedeno, že „musí objektivně existovat v době právního úkonu“. Šlo tu tedy o okolnosti, které mohly být posouzeny jen na základě zjištěného skutkového stavu věci (§ l53 odst. l občanského

soudního řádu). Proto dospěl-li soud prvního stupně k výslednému závěru, že tu byla dána tíseň i nápadně nevýhodné podmínky, zatím co odvolací soud byl toho názoru, že v tomto konkrétním případě tíseň a nápadně nevýhodné podmínky zjištěny nebyly (jak uvedl na str. l3 v třetím odstavci svého rozsudku z l5.l0.l998), došlo tu k odchýlení se od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě před ním provedených důkazů, aniž by bylo provedeno opakování důkazů nebo doplnění dokazování, a to jmenovitě o tom, zda tu lze tíseň a nápadně nevýhodné podmínky mít za zjištěné a doložené. V takovém případě zamýšleného odchýlení se od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně, bylo nutné mít na zřeteli již citované právní závěry, obsažené v rozhodnutích uveřejněných pod č. 64/l966 a pod č. 92/l968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů, a bylo nutné postupovat podle ustanovení § 220 odst. 2 občanského soudního řádu, popřípadě podle ustanovení § 22l občanského soudního řádu.

Za těchto uvedených okolností nebylo možné v řízení o dovolání přesvědčivě dospět k závěru, že je nedůvodná námitka dovolatelů, že odvolací soud ve svém rozsudku sice uváděl, že vycházel z týchž skutkových zjištění jako soud prvního stupně, ale bez dalšího dokazování vyvodil opačné skutkové závěry, pokud šlo o existenci a splnění zákonných předpokladů uvedených v ustanovení § 6 odst. l písm. g/ zákona č. 87/l99l Sb. Dovolací soud tedy nemohl dospět k jednoznačnému závěru, že je rozhodnutí odvolacího soudu, napadené dovoláním, správné, jak to má na zřeteli ustanovení § 243b odst. l občanského soudního řádu. Shledal totiž ve smyslu ustanovení § 24l odst. 3 písm. b/ občanského soudního řádu, že řízení před odvolacím soudem bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; k této vadě bylo nutné přihlédnout podle ustanovení § 242 odst. 3 občanského soudního řádu.
Dovolací soud proto zrušil rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. l a 5 občanského soudního řádu a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení o odvolání žalované akciové společnosti proti rozsudku Okresního soudu v Přerově z 20.l2.l996, čj. 8 C l8/92-l59.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Povolení kamerového systému s identifikací osob na letišti
- Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?
- Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích (1. díl)
- Rozvod? Už k němu nemusíte. Shrnutí podmínek, za jakých nebudete u soudu vyslýcháni, dokonce ani nebude nutná Vaše osobní účast
- Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?
- Byznys a paragrafy, díl 26.: Smírčí řízení jako alternativní nástroj řešení sporů mezi podnikateli
- Pozemkové úpravy aneb „malé“ vyvlastnění
- Nová éra v boji proti nekalým obchodním praktikám: Co přinese nové procesní nařízení EU?
- Licence LUC v podnikatelské strategii provozovatelů dronů
- Péče rodičů po novele od 1.1.2026
- K ukončování služebního poměru po novele zákona o státní službě